

Katastrofálna dohoda o extrateritoriálnom spracovaní žiadostí o azyl musí byť „budíčkom“ na ukončenie krutých migračných plánov v EÚ

21.8.2026 - | Amnesty International Slovensko

Extrateritoriálne zadržiavanie migrantov a ľudí žiadajúcich o azyl na základe dohody medzi Talianskom a Albánskom ohrozuje ich bezpečnosť, slobodu a ľudské práva. Amnesty International to uviedla v analytickom materiáli zverejnenom len niekoľko týždňov po udalostiach v Ceute, ktoré odhalili nebezpečenstvá dlhodobej migračnej politiky Európskej únie (EÚ) založenej na vylučovaní a zadržiavaní ľudí.

Dokument *Taliansko: Extrateritoriálne zadržiavanie migrantov a povinnosti v oblasti ľudských práv* analyzuje dohodu z roku 2023. Na základe nej v Albánsku zriadili dve migračné zariadenia prevádzkované talianskymi orgánmi. Táto dohoda viedla k nútenému presunu stoviek ľudí, ktorým hrozí zadržiavanie. Mnohí z nich pritom nemajú dostatočný prístup k právnej pomoci. Podmienky v týchto zariadeniach a ničivé ľudské dôsledky talianskej extrateritoriálnej politiky viedli viacerých ľudí k sebapoškodzovaniu alebo pokusom o samovraždu.

„Extrateritoriálne zadržiavanie migrantov je v konečnom dôsledku nástrojom na odstrašenie ľudí. Ide o snahu presunúť a obísť zodpovednosť za riešenie situácie, ako aj povinnosť poskytnúť azyl tým, ktorí ho potrebujú. Dohoda Talianska s Albánskom opäť ukazuje neodvratné ľudskoprávne následky takéhoto prístupu,“ uviedla riaditeľka kancelárie Amnesty International pre európske inštitúcie a záležitosti Eve Geddie.

„Ešte pred nadobudnutím účinnosti tejto dohody Amnesty International upozorňovala na škodlivý vplyv. Ten bude mať vplyv na práva ľudí v núdzi na mori, ako aj ľudí presunutých do Albánska. Dnes už je zrejmé, že naše obavy sa naplnili.“

Amnesty International uvádza, že jej zistenia musia slúžiť ako varovanie pred ničivými dôsledkami migračných politík EÚ. Tie sa pri riadení migrácie čoraz viac spoliehajú na krajiny mimo jej územia, namiesto toho, aby rozširovali bezpečné a legálne možnosti.

V období od októbra 2024 do januára 2025 zrealizovalo Taliansko v rámci dohody tri námorné operácie. Násilne presunulo 74 osôb z medzinárodných vôd priamo do Albánska. Po viacerých rozhodnutiach talianskych súdov, ktoré zrušili rozhodnutia o zadržaní týchto ľudí, Taliansko zastavilo presuny z otvoreného mora do Albánska.

Zbytočná krutosť

V marci 2025 však talianska vláda dohodu zmenila tak, aby umožnila zadržiavanie mužov, voči ktorým bolo v Taliansku vydali rozhodnutie o vyhostení. Za posledných 15 mesiacov tak bolo do albánskeho zadržiavacieho zariadenia v Gjadëri násilne presunutých viac než sto – podľa dostupných informácií viac ako 500 – prevažne rasovo stigmatizovaných mužov.

V období od 11. apríla do 16. mája 2025 v zariadení v Gjadëri zaznamenali 42 závažných incidentov. Vráťane najmenej dvoch pokusov o obesenie. Zaznamenaný bol aj protest, pri ktorom sa traja ľudia

zranili o rozbité sklo, a viaceré prípady sebapoškodzovania.

Talianska vláda bráni nezávislému monitorovaniu vykonávania dohody, okrem iného obmedzovaním parlamentného dohľadu a obchádzaním štandardných legislatívnych postupov. V dôsledku obmedzeného prístupu a dohľadu nezávislých pozorovateľov v oblasti ľudských práv zostáva dianie v albánskych zadržiavacích zariadeniach do veľkej miery utajené.

Hoci ľudia zadržiavaní v Albánsku podliehajú talianskej jurisdikcii, ich fyzická vzdialenosť od Talianska spolu s obmedzeným prístupom k právnikom, súdom a ďalším zárukám výrazne oslabuje možnosť účinne uplatniť právo požiadať o azyl a domáhať sa spravodlivosti.

Právnik, s ktorým Amnesty International hovorila, uviedol, že sa pred pojednávaním nemohol stretnúť so svojím klientom. Nemal tak dostatok času na riadnu prípravu obhajoby. Podľa jeho názoru zápisnice z azylových konaní, v ktorých ľudia odpovedali na otázky jednoslovné, naznačovali, že ich zastrášovali.

„Ľudia zadržiavaní v Albánsku sú, pochopiteľne, traumatizovaní. Mohli prejsť cez púšť, byť zadržaní a vystavení násiliu v Líbyi. Prežiť plavbu cez more na nebezpečných, nespôsobilých lodiach. A následne po zásahu talianskych orgánov stráviť niekoľko dní cestovaním do Albánska. Iní, ktorí boli presunutí zo zadržiavania v Taliansku, sú vytrhnutí zo svojho života, prinútení opustiť svoje komunity a podporné siete. Zrazu sa musia vyrovnávať s novým prostredím, kontrolami a vybavovaním dokumentov – a to všetko v izolácii. To, čomu sú nútení čeliť, je neznesiteľná a zbytočná krutosť,“ uviedla Eve Geddie.

Oslabovanie právneho štátu

Talianske súdy a Súdny dvor Európskej únie konštatovali, že talianska politika a postupy týkajúce sa žiadostí o azyl podávaných ľuďmi z krajín, ktoré Taliansko označilo za „bezpečné“ (čo je základom zrýchleneho posudzovania žiadostí), nie sú v súlade s príslušným právom EÚ a neposkytujú žiadateľom dostatočné záruky.

Napriek opakovaným rozhodnutiam súdov, ktoré nariaďovali prepustenie ľudí zadržiavaných v Albánsku, talianska vláda pokračovala vo vykonávaní dohody. Pokúsila sa obmedziť súdnu kontrolu označovania krajín za „bezpečné“. A to tým, že využila legislatívu určenú pre naliehavé situácie, pričom pre takéto použitie neposkytla odôvodnenie, čím oslabuje právny štát.

Ľudia, voči ktorým bolo v Taliansku vydané rozhodnutie o vyhostení a ktorí tam už boli zadržiavaní, boli tiež nezákonne presúvaní mimo územia Talianska. A to v rozpore s ustanoveniami vnútroštátneho aj európskeho práva.

„Je úplne jasné, že model dohody medzi Talianskom a Albánskom nie je možné uskutočňovať v súlade s povinnosťami Talianska v oblasti ľudských práv. Táto skutočnosť musí byť pre EÚ budíčkom, aby svoje prípadné budúce plány na rozšírenie využívania extrateritoriálneho zadržiavania a ďalších nástrojov externalizácie migrácie nadobro odložila,“ uviedla Eve Geddie.

„Talianske orgány musia okamžite ukončiť dohodu s Albánskom a zaviesť alternatívy k zadržiavaniu migrantov. To podľa medzinárodného práva musí zostať krajným opatrením. Zároveň musia všetkým ľuďom žiadajúcim o medzinárodnú ochranu zabezpečiť prístup k účinným a nediskriminačným azylovým konaniam a dôstojným podmienkam prijatia na území Talianska. Všetci utečenci, utečenky, migrantky a migranti musia mať možnosť využívať účinné právne záruky a nezávislý dohľad.“

Kontext situácie

Dohoda medzi Talianskom a Albánskom nadobudla účinnosť 23. februára 2024. Má zostať v platnosti päť rokov, po ktorých sa automaticky obnoví. Podľa dostupných informácií talianska vláda vyčlenila na jej fungovanie do roku 2028 viac ako 670 miliónov eur.

Kedže talianske ministerstvo vnútra opakovane zamietlo žiadosti Amnesty International o prístup do zadržiavacích zariadení v Albánsku s odvolaním sa na bezpečnostné dôvody a verejný poriadok, výskum vychádza z korešpondencie s ministerstvom vnútra a analýzy súdnych dokumentov, informácií vymieňaných v rámci siete organizácií občianskej spoločnosti Tavolo Asilo e Immigrazione, správ poslancov, poslankýň, ombudsmanov a ombudsmaniek, rozhovorov s agentúrami OSN a s dvoma právnikmi ľudí zadržovaných v Gjadëri.

<https://www.amnesty.sk/dohoda-talianska-s-albanskom-krute-zadrziavanie>